Náučný chodník Slaná voda – Babia hora

Kraj:	Žilinský
Okres:	Námestovo
Geomorfologické jednotky:	Podbeskydská brázda a Oravské Beskydy
Geologická jednotka:	flyšové pásmo
Chránené územie:	Chránená krajinná oblasť Horná Orava
Prístup:	bus Oravská Polhora, Jednota a pešo 2,6 km (s prevýšením 90 m) po červenej turistickej značke príjazdovou komunikáciou k chate Slaná Voda
Východisko:	Oravská Polhora, parkovisko pri chate Slaná Voda
Trasa:	Oravská Polhora, chata Slaná Voda – turistické rázcestie Vonžovec – Hájovňa na Rovniach (Hviezdoslavova hájovňa) – vyhliadková veža Šťaviny – Babia hora/Babia Góra (1 723 m n. m.)
Dĺžka, prevýšenie:	9,8 km, prevýšenie 980 m
Čas prechodu:	4 h
Počet zastávok:	13
Náročnosť:	náročná trasa (dĺžkou i prevýšením)

Zameranie chodníka: prírodovedné, ochranárske, kultúrno-historické

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, letný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa je súbežná postupne s červenou, modrou a žltou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 1985, 2010 – 2013 rekonštrukcia

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave. Niektoré úseky dreveného chodníka na rašelinisku sú poškodené (2019).

Textový sprievodca: nie je; existuje stránka náučného chodníka s opisom jeho zastávok, mapou (> .PDF) a i. informáciami

Kontakt: ŠOP SR, Správa CHKO Horná Orava, Bernolákova 408, 029 01 Námestovo, tel. 043 / 5522 466

Poznámky: (1) Chodník končí na slovensko-poľskej štátnej hranici. (2) Pri návrate možno cestu medzi zastávkami 6 a 1 skrátiť, resp. spestriť Hviezdoslavovou alejou – pokračovaním po žltej turistickej značke. (3) Na trase chodníka stoja tiež informačné tabule iných projektov.

Upozornenie: Náučný chodník v druhej polovici vedie vysokohorským prostredím.

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie, ale v celej dĺžke je vhodný vzhľadom na náročnosť a vysokohorské prostredie iba pre starších žiakov a skúsených učiteľov. Výhodou je jeho obsahová komplexnosť a možnosť prípravy didaktického materiálu učiteľom na základe voľne prístupných informácií z jeho stránky.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Oravská Polhora. Najsevernejšia obec na Slovensku severne od Námestova v Oravských Beskydách a Podbeskydskej brázde s úzkym 7 km dlhým intravilánom ležiacim prevažne na nízkych terasách Polhoranky na jej na ľavom brehu. Názov obce odráža fakt, že jej chotár siahal do polovice svahu Babej hory po hranicu s Poľskom. Obec vznikla podľa valaského práva a patrí medzi najstaršie na severnej Orave – prvá písomná zmienka o nej pochádza z roku 1588. Oveľa staršieho dáta je známosť slaného prameňa východne od obce v lokalite Slaná voda – obsahuje ho rukopisná mapa hornej Oravy z roku 1550. Obyvatelia sa zaoberali drevorubačstvom, ovčiarstvom, dobytkárstvom a obchodom. V 19. a začiatkom 20. storočia obec postihla výrazná vlna vysťahovalectva do USA. Prvý kostolík bol v obci postavený až v roku 1928. Táto kamenná stavba stojí v centre obce pri hlavnej ceste, oltár je dielom miestneho ľudového stolára a rezbára. Neďaleko neho stojí farský rímskokatolícky kostol Božského srdca Ježišovho s 30 m vysokou vežou z roku 1971. (Viac informácií o obci a prírode v jej okolí poskytuje voľne dostupná dvojjazyčná informačná brožúra obce 7 divov Oravskej Polhory > .PDF).

Bývalé Polhorské kúpele/Kúpele Slaná voda. Asi 2 km východným smerom od centra Oravskej Polhory v Podbeskydskej brázde boli v lokalite Slaná voda pri Soľnom potoku od 16. storočia známe unikátne slané **jódo-brómové pramene**, obyvateľstvom využívané namiesto soli a na liečebné účely. Tunajšia soľanka má najväčšiu koncentráciu minerálnych látok medzi našimi minerálnymi vodami a obsahom jódu 135 mg/kg patrí k najhodnotnejším jódovým liečivým vodám na Slovensku i v Európe.

Na základe analýz vody vykonaných pre balneologické účely tu v roku 1863 založil František Skyčák, rodák z Klina, obchodník s plátnom a poľnohospodárskymi strojmi, kúpele. Kúpeľný areál, pozostávajúci z asi 10 kúpeľných domov, detského sanatória a iných zariadení, bol po prvej svetovej vojne zničený a kúpele zanikli. Liečivé účinky soľanky sa využívali na liečenie kožných, ženských, vnútorných chorôb a katarov horných dýchacích ciest. Počas 20. storočia sa jej odparovaním vyrábala jódo-brómová soľ Polhoranka pre farmaceutické účely a domáce liečenie. Polhorské kúpele na Slanej vode prispeli k rozvoju turistiky v oblasti Babej hory. V súčasnosti je slaná voda verejnosti voľne dostupná neďaleko chaty Slaná Voda nad Oravskou Polhorou v upravenej studni, nepresne označenej ako prameň (Anna).

Rašelinisko Slaná voda. Rozľahlé rašelinisko východne od Oravskej Polhory v Podbeskydskej brázde na svahu náplavového kužeľa pod úpätím masívu Babej hory medzi potokmi Vonžovec a Bystrá. Patrí k najzachovalejším na Slovensku. Územie tvorí komplex lesných a nelesných rašelinísk prechodného typu s rašeliniskovými rojovníkovými borinami a malým vrchoviskom. Vyskytujú sa tu typické rašeliniskové rastlinné druhy, napr. mäsožravá rosička okrúhlolistá (*Drosera rotundifolia*), i vzácne druhy tráv, napr. ostrica barinná (*Carex limosa*), významný je výskyt vstavačovitých (*Orchidaceae*), napr. vstavačovec škvrnitý (*Dactylorhiza maculata*), v. Fuchsov (*D. fuchsii*), v. májový (*D. majalis*), v. laponský (*D. laponica*), kruštík močiarny (*Epipactis palustris*). Vo vrchoviskovej časti sa prevažne smrekový les s rašelinníkmi *(Sphagnum)* strieda s podmáčanými lúkami.

Hviezdoslavova hájovňa. Areál bývalej hájovne na Rovniach v lúčno-lesnej krajine pod svahmi Babej hory východne od Oravskej Polhory na rozhraní Podbeskydskej brázdy a Oravských Beskýd s dvoma z viacerých literárnych expozícií Oravského múzea. V zrubovej viacpriestorovej budove sa od roku 1979 nachádza literárna **expozícia Hviezdoslavovej Hájnikovej ženy**. Pavol Országh Hviezdoslav prežil takmer celý svoj život na Orave a hájovňa bývala častým miestom oddychu počas jeho výletov do prírody, v ktorej nachádzal inšpiráciu. Druhou je **expozícia Mila Urbana**, prozaika, prekladateľa a publicistu, ktorý sa v roku 1904 narodil v pôvodnej hájovni, v roku 1912 vyhorenej. Zo Slanej vody k hájovni vedie vyše 2 km dlhá Hviezdoslavova aleja – solitérne vysadené smreky v parkovej úprave.

Babia hora/Babia Góra (Diablak) (1 723 m n. m.). Mohutný horský masív, najvyšší v Oravských Beskydách na ich východnom okraji, resp. v pohorí Beskid Żywiecko-Orawski v Poľsku, severovýchodne nad Oravskou Polhorou, ktorého najvyššími časťami prebieha slovensko-poľská štátna hranica. Na hlavnom horskom chrbte, ktorý je zároveň hlavným európskym rozvodím, ho na západe ohraničuje Jalovecké sedlo/Przełęcz Jałowiecka Północna (998 m n. m.) a na východe už na území Poľska sedlo Przełęcz Krowiarki (1 010 m n. m.). Okrem vrcholu Babej hory v ňom vyniká Malá Babia hora/Mała Babia Góra (Cyl) (1 517 m n. m.). Jeho relatívna výška je mimoriadna – prevýšenia dosahujú 900 m na južnej strane a 1 100 m na severnej. Strmé, náhle sa z okolia dvíhajúce svahy majú tektonický základ. Geologicky je masív súčasťou flyšového pásma, ktoré tvoria až niekoľko tisíc metrov hrubé sledy rytmicky sa striedajúcich pieskovcov a ílovcov. Vcelku hladko modelovaný vysočinový až veľhorský reliéf má v najvyšších polohách periglaciálne (mrazom vytvorené) formy, napr. kamenné moria, blokoviská, mrazové zruby, polygonálne pôdy a i. Prípadné znaky glaciálnej (ľadovcovej) modelácie boli následne v holocéne zničené inými činiteľmi. Najväčší význam mali svahové pohyby, intenzívne najmä na severných svahoch masívu, ktorých pozostatkom sú početné zosuvy a zosuvné jazerá (napr. Mokry Stawek). Geologickou zaujímavosťou územia je výskyt pseudokrasových jaskýň, ktoré vznikli vplyvom gravitačných svahových deformácií. Doteraz bolo objavených 24 prevažne rozsadlinových jaskýň v pieskovcoch, z toho ich je na slovenskej strane sedem s dĺžkou 4 – 60 m. Najdlhšou na slovenskej strane je rozsadlinovo-rútivá Jaskyňa v Malej Babej hore I. a na poľskej strane jaskyňa Dymiąca Piwnica (vyše 86 m). Veľmi cenné sú pralesné časti lesných porastov vyskytujúce u nás sa v dvoch lokalitách vo výškach 1 170 – 1 490 m n. m. s dominujúcimi smrekovými lesmi čučoriedkovými, ktoré miestami plynule prechádzajú do pásma kosodreviny. V nižších polohách dosahujú smreky značnú výšku a hrúbku aj viac ako 1 m. Zaujímavosťou je lokálny výskyt borievky

nízkej v subalpínskom vegetačnom stupni nad lokalitami pralesa, ktorý je svedkom pastvy v minulosti. Tunajšie pralesy patria k najstarším chráneným územiam na Slovensku – rezervácia Kotlina pod Babou horou bola na ich ochranu vyhlásená v roku 1926. Dnes sú súčasťou zóny A Chránenej krajinnej oblasti Horná Orava. Vo vrcholových častiach na miestach po zime pretrvávajúcich snežníkov sa vyskytujú spoločenstvá s vŕbou bylinnou (*Salix herbacea*). Endemitom Babej hory je rožec alpínsky babohorský (*Cerastium alpinum* subsp. *babiogorense*). K vzácnym druhom flóry patrí aj soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*), vrchovka alpínska (*Tozzia carpatica*), poniklec biely (*Pulsatilla scherfelii*), veternica narcisokvetá (*Anemone narcissiflora*) a prilbica tuhá moravská (*Aconitum firmum* subsp. *moravicum*). Národný park Babiogórski Park Narodowy, zaberajúci poľskú časť územia, vyhlásený v roku 1954, sa najmä pre vysokú hodnotu zachovalej vegetácie stal v roku 1977 biosférickou rezerváciou UNESCO. Babia hora je jedným z najlepších vyhliadkových vrchov v slovenských horách. Jej vrchol je oficiálnym miestom určeným na prekračovanie štátnej hranice na turistických chodníkoch, ktoré ju križujú, a to pešo alebo na lyžiach.

Podbeskydská brázda. Pozdĺžny relatívne znížený geomorfologický celok (t. j. brázda) na severe Slovenska zhruba medzi Novoťou na juhozápade a Rabčicou, resp. slovensko-poľskou štátnou hranicou na severovýchode susediaci na severe a západe s Oravskými Beskydami a na juhovýchode s Podbeskydskou vrchovinou. Je vyčlenený v území budovanom pásom relatívne menej odolného prevažne tenko vrstveného flyša s charakterom výrazne zvlnenej nižšej vrchoviny, priečne rozrezanej početnými potokmi (od západu napr. Klinianka, Menzdrovka, Mútňanka, Veselianka, Polhoranka, Bystrá). Okrem flyšových hornín (paleogénne pieskovce a ílovce) sa v území vyskytujú pozdĺž väčších potokov kvartérne hliny až štrky nív a riečnych terás a kamenité hliny až štrky a bloky náplavových kužeľov (napr. okolo Javorového potoka a Stranianskeho potoka pod svahmi mohutného Pilska a podobne v okolí Bystrej a Záhoranky pod Babou horou). Na zlomy sa viažu minerálne pramene (Slaná voda) a podmáčané územia s rašeliniskami. Geologická stavba je v kombinácii s vertikálne členitým reliéfom a klimatickými pomermi oblasti (príležitostné hojné atmosférické zrážky) priaznivá pre výskyt početných zosuvov. Brázda s nadmorskými výškami od zhruba 630 m (Polhoranka pri Rabči) po necelých 1 000 m (vo svahu Vonžovca nad Oravskou Polhorou) je zväčša odlesnená. Ležia v nej prevažné časti popri potokoch sa tiahnucich intravilánov niekoľkých pomerne veľkých obcí s maloplošnými poliami, lúkami a pasienkami.

Oravské Beskydy. Rozlohou neveľký horský geomorfologický celok na severe Slovenska pozdĺž slovensko-poľskej hranice, za ktorú toto pohorie presahuje ako Beskid Żywiecko-Orawski. Na západe, kde susedí s Kysuckými Beskydami a Kysuckou vrchovinou, ho u nás ohraničuje dolina Vychylovky a sedlo Príslop a na severe a východe štátna hranica. Na juhu susedí s Podbeskydskou vrchovinou a na najdlhšom úseku s Podbeskydskou brázdou, s ktorou hraničí výraznými strmými svahmi na tektonickej poruche. Ide o najvyššie flyšové pohorie na Slovensku. Jeho hlavný chrbát, ktorého rozvodnica tvorí štátnu hranicu, na viacerých miestach presahuje hornú hranicu lesa a vrchom Babia hora/Babia Góra dosahuje 1 723 m n. m. Reliéf je hladko modelovaný avšak veľmi rozdielne výškovo členitý – v nižších polohách na prevažne ílovcovom podloží má charakter vrchoviny, no zväčša v prevažne pieskovcových masívoch prevláda hornatinový a v oblasti Babej hory až veľhornatinový reliéf hôľneho rázu s periglaciálnymi blokoviskami v najvyšších polohách (viac v samostatnom hesle Babia hora). Územie na západe odvodňujú horné toky prítokov Bielej Oravy a vo východnej časti zdrojnice Polhoranky, ústiacej do Oravskej priehrady. Pohorie patrí zväčša do mierne chladnej klimatickej oblasti, oblasť Pilska a Babej hory až do chladnej horskej s veľmi vysokými ročnými úhrnmi zrážok. Prevažujú smrekové lesy, v najvyšších polohách (Pilsko, Babia hora, Malá Babia hora) kosodrevina a alpínske lúčne biocenózy (hole), resp. lokálne skalná púšť (pieskovcové blokoviská). Takmer celé územie je súčasťou oveľa rozsiahlejšej Chránenej krajinnej oblasti Horná Orava, len najzápadnejšia časť prislúcha Chránenej krajinnej oblasti Kysuce. Z hľadiska ochrany prírody sú najcennejšími lesnými časťami pralesy Pilska a Babej hory – jedny z najrozsiahlejších na Slovensku –, kde prevládajúcim biotopom sú smrekové lesy čučoriedkové s prímesou jarabiny vtáčej, ojedinele aj buka, javora horského či jedle s výskytom

viacerých vzácnych druhov fauny, napr. pôtika kapcavého, kuvičoka vrabčieho, sluky lesnej, tetrova hlucháňa a veľkých šeliem (medveď, vlk, vzácnejší rys).

Názvy informačných panelov

1. a) O náučnom chodníku Slaná voda – Babia hora; b) Kúpele Slaná voda (*dva samostatné panely*)
2. Rašeliniská
3. Flóra rašelinísk
4. Fauna rašelinísk
5. NATURA 2000
6. Využívanie prírody Babej hory v minulosti a dnes
7. Kultúrne dedičstvo Babej hory
8. Hospodárenie v lese
9. Pralesy
10. Fauna Babej hory
11. Flóra Babej hory
12. Neživá príroda Babej hory
13. Babia hora. Kráľovná Beskýd

Pozn. Názvy informačných panelov tu uvádzame podľa panelov inštalovaných v teréne. Niektoré z nich sa líšia od názvov uvádzaných na stránke chodníka ako aj na obrázkoch nižšie v materiáloch z nej citovaných.

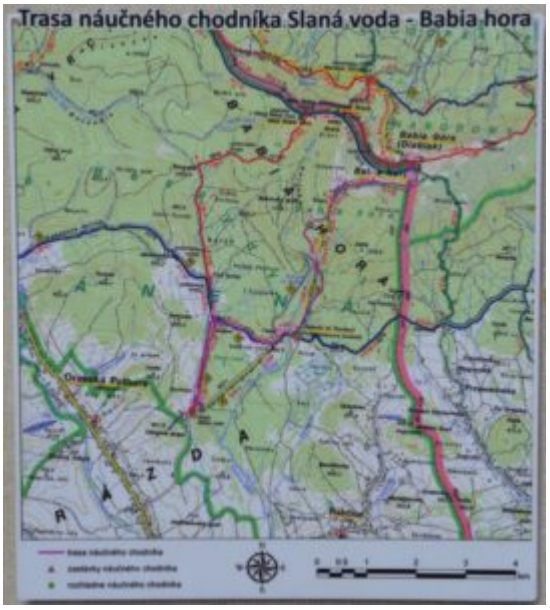

Trasa náučného chodníka Slaná voda - Babia hora

Babia Góra
(Diablak)

1 – Vstup - Slaná voda
2 – Svet rašelinísk
3 – Flóra rašelinísk
4 – Fauna rašelinísk
5 – NATURA 2000
6 – Využívanie prírody Babej hory v minulosti a dnes
7 – Kultúrne dedičstvo Babej hory
8 – Hospodárenie v lese
9 – Pralesy
10 – Fauna Babej hory
11 – Flóra Babej hory
12 – Neživá príroda Babej hory
13 – Babia hora – Kráľovná Beskýd

